

במקום שהפסיקו לקרות בשני — שם קורין בחמישי.

במקום שהפסיקו לקרות בחמישי — שם קורין לשבת הבאה.

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: מקום שמפסיקין בשבת שחרית — שם קורין במנחה, וכן בשני, ובחמישי, ולשבת הבאה.

אמר רבי זירא: הלכה — מקום שמפסיקין בשבת שחרית — שם קורין במנחה, ובשני, ובחמישי, ולשבת הבאה.

ותמהינן: ולימא רבי זירא: הלכה כרבי יהודה?

א-לב ומבארין: משום דאיכא דאפכי להו, דאמרי דרבי יהודה אמר כדברי רבי מאיר, ורבי מאיר — כרבי יהודה, להכי לא אמר רבי זירא: "הלכה כרבי יהודה".

תנו רבנן: העולה לקרוא בתורה, פותח את הספר, ורואה היכן צריך לקרות, וגולל את הספר, ומברך. וחוזר ופותח — וקורא. דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: פותח ורואה, ואינו גולל שוב¹⁸¹, ומברך, וקורא.

מאי טעמא דרבי מאיר?

כדעולא.

דאמר עולא: מפני מה אמרו, שהקורא בתורה לא יסייע למתורגמן?

כדי שלא יאמרו הרואים שתרגום כתוב בתורה, ויבואו לכתוב תרגום בתורה.

והכא נמי, צריך לגלול הספר כשמברך, כדי שלא יאמרו: ברכות כתובין בתורה.

ורבי יהודה אמר לך: גבי תרגום — איכא למיטעי ולמימר שכתוב בתורה, ולהכי לא יסייע למתורגמן. אבל גבי ברכות — ליכא למיטעי בהכי.

אמר רבי זירא אמר רב מתנה: הלכה — פותח ורואה, ומברך וקורא. ואין צריך לגלול קודם שמברך¹⁸².

ולימא: הלכה כרבי יהודה?

ומבארין: משום דאיכא דאפכי להו.

הספר פתוח בשעת הברכה [אבל יהפוך פניו, כדי שלא יהא נראה כאילו הברכות כתובות בתורה]. וכתב שם המ"ב [סקי"ז], דהיינו משום טרחא דציבורא, שיצטרכו להמתין עד שיחזור ויפתח. ובכה"ל שם הביא, שיש מקומות שנוהגין שרואין וגוללין — ואח"כ מברכין. וסיים: "ונהרא נהרא ופשטיה".

182. כתב הריטב"א, דהיינו דווקא קודם קריאה, אבל בסוף קריאה, דבלא"ה צריך לגלול הס"ת,

אפילו הכי — ישמע לזקנים. וכך כתב רש"י בנדרים [מ' ע"א]. ועוד כתב התם, דהכי הוה גבי רחבעם בן שלמה, דכתיב ביה: "ויעזוב את עצת הזקנים וגו'", ונחרב ביהמ"ק על אותה עצה.

181. כתבו התוס' [ד"ה גוללן], דהיינו שאינו מחוייב לגולל, דלא עביד איסור בהכי, אם מניחו פתוח. אבל אם סותמו ומברך — עדיף טפי [עיי' בהגהות הב"ח].

ובשו"ע [סי' קל"ט ס"ד] משמע, שישאיר את

אמר רבי זירא אמר רב מתנה: הלוחות [רש"י כתב דיש מפרשים שהם העשויין לספרים שלנו שאינן בגליון. ותוס' הביאו מהערוך דהיינו הגליונים הריקים שבס"ת למעלה ולמטה ובין דף לדף. עיי"ש¹⁸³],

וכן **הבימות**, דהיינו בימה שהיו עושין למלך, והיה קורא בתורה עליה¹⁸⁴ [במוצאי יום טוב ראשון של חג הסוכות, במוצאי שנת השביעית, כדאמרינן במס' סוטה דף מ"א ע"א, עיי"ש] — **אין בהן משום קדושה**¹⁸⁵.

אמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: הגולל ספר תורה — צריך שיעמידנו על התפר. דהיינו, כנגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע¹⁸⁶. משום ששם ראוי להדקו יפה¹⁸⁷.

ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: היחיד,

שקורא בספר תורה, וגולל את ספר התורה מענין לענין, והספר מונח לו על ברכיו, גוללו מבחוץ, דהיינו, שגולל את העמוד שחוצה לו — כלפי פנים.

ואין גוללו מבפנים כלפי חוץ, שמא כשיאחו את העמוד הפנימי לגוללו, יתפשט העמוד החיצון — ויפול לארץ¹⁸⁸.

וכשהוא מחדקו לאחר שגמר לגללו — מחדקו מבפנים כלפי חוץ, ואינו מחדקו מבחוץ כלפי פנים, לפי שאז מכסה את הכתב בזרועותיו, והרי מצוה להראות את הכתב אל העם כשמהדקו¹⁸⁹.

ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: עשרה שקראו בתורה [לפי שאין קורין בתורה בפחות מעשרה בני אדם — נקט "עשרה שקראו בתורה", אבל אין הכוונה שכולן

שהרי אין זה כבודו של הספר, שישאר מגולה בלא קריאה — לכו"ע גולל קודם ואח"כ מברך. וכ"כ התוס' [ד"ה גוללו].

¹⁸³. והרמב"ם [בהל' תו"מ פ"י הל"ד] כתב, דהם הלוחות שכותבין לתינוק להתלמד בהן. והראב"ד השיג עליו, וכתב דהיינו לוחות שהמפטיר והמתרגם עומדין עליהם בשעת שימוש.

ובמאירי איתא, דהיינו שמניחין בהם ספר תורה שלא בשעת קריאה.

¹⁸⁴. כך כתב רש"י. והרמב"ם שם כתב, דהיינו בימה שעומד עליה ש"צ ואוחז הספר.

¹⁸⁵. איתא בירושלמי [פ"ג ה"א], דהא דאמרינן דאין בהם קדושה, היינו שאין להם קדושת ארון, אבל קדושת בית הכנסת — יש להם. וכ"כ הראב"ד בהשגה [הל' תו"מ וס"ת, פרק י'

הל"ד], וכ"כ הר"ן. וע"ע בשו"ת מהר"ם מרוטנברג [סי' ש].

¹⁸⁶. כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנברג [סי' ס"ט], דנראה דצריך לגוללו לתפר הסמוך ביותר, כדי למעט בגלילה, משום כבוד ס"ת. כדאיתא בסוגיין, דמוטב תיגלל המטפחת — ואל יגלל ס"ת, אלמא, דלמעט בגלילה — כבוד ס"ת הוא.

¹⁸⁷. ובשו"ע [קמ"ז ס"ג] איתא, דטעמא הוא, כדי שאם יקרע, יקרע התפר, ולא הספר עצמו.

¹⁸⁸. כך פירש רש"י. ובשו"ת הריב"ש [סי' ל"ב] הביא, שיש שפירשו, דגוללו מבחוץ — היינו מחוץ לתיק, ולא בתוך התיק, כדי שלא יקרע. ועיי' בשו"ע [סי' קמ"ז ס"ו], ובמשנה ברורה שם.

¹⁸⁹. כך פירש רש"י. ותוס' פירשו דקאי אקשר

אומר: "היין", או ששמעו שאומר: "לאו", שיכול ללכת אחר אותו קול, ואין בזה משום ניהוש¹⁹¹?

שנאמר: "ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו וגו'".

והני מילי, היכא דשמע קל גברא, ואפילו במתא, וקל איתתא בדברא דווקא¹⁹². משום שקול זה אינו מצוי, ועל כרחך דבת קול באה אליו¹⁹³.

והוא דאמר: "היין היין", והוא דאמר: "לאו לאו", שכופל דבריו, אז אמרינן דהיא בת קול¹⁹⁴.

ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: כל הקורא בלא נעימה, ושונה בלא זמרה¹⁹⁵, עליו הכתוב אומר: "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וגו'".¹⁹⁶

קראו בתורה], הגדול שבהם — גולל¹⁹⁰ ספר תורה, לפי שהוא כבודו. וגם דכיון שהוא גדול שבהם — ראוי הוא ליטול שכר כנגד כולם כדאמרינן להלן [תוס'].

הגוללו לספר התורה — נוטל שכר כולן.

דאמר רבי יהושע בן לוי: עשרה שקראו בתורה, הגולל את ספר התורה — קיבל שכר כולן.

ותמהינן: שכר כולן סלקא דעתך, וכי הוא נוטל את שכר המצוה של הציבור?

ומבארינן: אלא אימא הכי: קיבל שכר כנגד כולן.

ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: מנין שמשמשיין בבת קול, דהיינו, אם אדם חושב להתחיל לעשות דבר, ושמע קול

[פ"טז משנה ו'], שביאר בדעת רש"י, דהך בת קול — אינו כשאר בת קול דאמרינן עלמא, דהיינו שבאה אליו מהשמים, להודיע סוד ה' ליראיו, אלא, באמת קול אדם הוא, אלא שכיון שאין מצוי לשמוע קול אשה בדברא, או קול גברא במתא — סימנא הוא, ויכול לילך אחר אותו קול. עיי"ש.

194. שהשנות הדבר פעמיים — ראה כי נכון הדבר. ריטב"א. [כדאיתא בבראשית מ"א ל"ב: "ועל השנות החלום אל פרעה פעמיים, כי נכון הדבר מעם האלקים וגו'". ועיי' ברש"י וברמב"ן שם].

195. שהיו רגילין לשנות בזמרה, לפי שהיו שונין בעל פה, ועיי' הזמרה היו נזכרין יותר. תוס'.

196. בעל מקור ברוך מפרש בדרך צחות, דפסוק זה, קשה להבינו בלי דרשת חז"ל. דאייך יתכן

מטפחת שקושר בה ס"ת, דיעשה הקשר מבפנים כלפי הכתב. משום דאם יעשה הקשר מבחוץ, הרי כשירצה להתירו — יהא צריך להפוך הספר על הכתב, ואין זה דרך כבוד. וכן הביא הרמ"א [סי' קמ"ז ס"ד]. וכתב, דכל זה מיירי כשאחד עושה את כל הגלילה. אבל עכשיו, שנהגו שאחד מגביה ואחד גולל, הכתב יהיה כנגד המגביה, כי הוא עיקר הגולל והאוחז ס"ת. ועיי' במ"ב שם.

190. כתב המ"ב [סי' קמ"ז סק"ה], דהך "גולל" — היינו מה שאנו קורין היום הגבהה, שהוא עיקר הגולל.

191. וכתבו הראשונים דהיינו דווקא כשעושה סימן בעלמא, בלא נחש וקפידא.

192. בדברא דווקא ולא בעיר, משום שבעיר הנשים דברניות, ואין דבריהן ממש. ריטב"א.

193. כך פירש רש"י. ועיי' בתוי"ט במס' יבמות

מתקופה לה אביי: וכי משום דלא ידע לבסומי קלא, "משפטים לא יהיו בהם" — קרית ביה [דהוא סיפא דקרא דלעיל¹⁹⁷]!?

אלא, כדרכי משרשיא. דאמר: שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת, ואין נוחין זה את זה בהלכה, שאינן מתעסקים זה עם זה בהלכה, כדי ללמוד זה מזה¹⁹⁸, עליהם הכתוב אומר: "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יהיו בהם"¹⁹⁹.

אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן: כל האוחז ספר תורה²⁰⁰ ערום²⁰¹, בלא המטפחת שסביבו — נקבר ערום.

ותמהינן: נקבר ערום ממש סלקא דעתך?

ומבארין: אלא אימא הכי: נקבר ערום — בלא מצות.

ותמהינן: ואכתי, בלא מצות סלקא דעתך? וכי משום שאחז ספר תורה ערום — הפסיד את כל המצוות שעשה?

אלא אמר אביי: נקבר ערום — בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, כגון אם קרא בתורה, ואחז הספר ערום — אין לו שכר מצות קריאה [תוס', עיי"ש].

אמר רבי ינאי בריה דרבי ינאי סבא, משמיה דרבי ינאי רבה: מוטב תיגלל המטפחת על הספר, דהיינו, שיאחז את הספר, ויגלול המטפחת עליו. ואל יגלל ספר תורה בתוך המטפחת, דהיינו, שלא יניח המטפחת בחיקו, ויגלול הספר בתוכה.

שנינו במשנתנו: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", מצותן — שיחיו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו.

רש"י לישנא אחריןא: "הנוחין — מנהיגין זה את זה להבנתה של הלכה. כמו: לך נחה".

199. והיינו משום דאמרינן בברכות [ס"ג ע"ב], דאין התורה נקנית — אלא בחבורה. כי לא יבוא אדם אל אמיתת התורה, רק ע"י פלפול עם חבריו. ובזולת זה — יבא לטעות בלימודו. וה"פ דקרא: "חוקים לא טובים" — שלא יעמוד בלימודו על טובו ובוריו. "משפטים לא יהיו בהם" — שהרי יבא להתיר דבר האסור בעונש מיתה. מהרש"א.

200. תוס' בשבת [י"ד ע"א, ד"ה האוחז] כתבו דנראה דלאו דווקא ספר תורה, אלא ה"ה בשאר ספרים. וכן הביא הרמ"א [סי' קמ"ז סק"א]. וכתב דלא נהגו כן, אבל טוב להחמיר אם לא נטל ידיו.

201. כתב המרדכי בשם הראב"ה, דבידיים נקיות

לומר שהנביא אומר, שחוקים ומשפטים שנתן לנו הקב"ה — אינם טובים?! אבל אפשר להבין את הפסוק, אם אומרים אותו בלשון שאלה: וכי נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יהיו בהם?! נמצא, שפסוק זה מובן, רק אם הוא נקרא בנעימה, ובלשון תמיהה. אבל הקורא פסוק זה בלא נעימה, אז חלילה הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וגו', והוא כעין חירוף וגידוף.

197. דמרישא דקרא ד"חוקים לא טובים" — לא קשיא ליה, דודאי טוב הוא לקרוא בנעימה. אלא דקשיא לגמ', דלא מסתבר שמי שאינו שונה בנעימה — בעונש "לא יחיה" הוא. מהרש"א.

198. כדאיתא ברש"י במס' שבת [ס"ג ע"א], על מאמר הגמ': "שני תלמידי חכמים הנוחין זה לזה בהלכה" — "נושאים ונותנים בה בנחת רוח, מתעסקין כדי שילמדו זה מזה". עוד כתב שם

— בעצרת. הלכות חג — בהג' 203.

שכך היה עושה משה, שהיה מדבר עמהן בהלכות כל מועד ומועד — בזמנו, להודיע חוקי האלקים ותורותיו.

וקבלו וקיימו שכר המצוות עליהם ועל בניהם — בזה ובכא [לשון רש"י].

תנו רבנן: כתיב: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל". ולמה הוצרך לכתוב כאן: "וידבר משה", וכי כל המצוות כולן — לא אמרן משה לישראל?

אלא, ילפינן מהא, דמשה תיקן להם לישראל, שיהו שואלין ודורשינן בענינו של יום²⁰²: הלכות פסח — בפסח. הלכות עצרת

הדרן עלך פרק בני העיר וסליקא לה מסכת מגילה

203. הקשה הב"י [בתחילת סי' תפ"ט], הא אמרינן לעיל [כ"ט ע"ב] דשואלין בהל' הפסח קודם הפסח ל' יום?

ותירץ בשם הר"ן, דההיא לאו למימרא דמחוייבין אנו לדרוש קודם הפסח ל' יום, אלא דנ"מ גבי הא דאמרינן דבב' תלמידים שא' שואל כעניין ואחד שלא כעניין, דנוקקין קודם לזה ששואל לעניין, דאם שואל בהל' הפסח קודם לפסח ל' יום — חשיב שואל לעניין [ועיי"ש מה שתירץ עוד].

ותמה הב"ח, לפ"ז אמאי אין אנו תופסין לחיוב לדרוש במועד עצמו? ועיי"ש שהאריך.

— שרי. והרמ"א דלעיל כתב, דבס"ת — אפילו בידיים נקיות אסור. ועיי"ש בבה"ל [ד"ה וטוב להחמיר].

202. לכאור' אפשר לבאר להך עניינא, עפ"י מש"כ הגר"ח מולאזין ברוח חיים [פ"ו מ"ז], על דברי המשנה: "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה". וד"ל הגר"ח: "ר"ל, שאפילו החיות שהמצוה נותנת לעושה, לית לה להמצוה מגרמה כלום, רק מאותיות התורה הכתובים בענין המצוה ההיא". א"כ, אפשר לומר, דמשר"ה תקן משה הך עניינא, כדי שיזכו כל ישראל לקדושת המצוה של המועד [אחרונים].